

Framtidas saueavl

Avlsmøte Oppland S&G og Buskerud S&G
Storefjell, 22.02.2019

Thor Blichfeldt
Avlssjef
Norsk Sau og Geit

Dagens temaer (17:00-18:50)

- ❑ Overordnet mål for avlsarbeidet på sau
- ❑ Genomisk seleksjon (GS)
  - Litt arvelære
  - Nytteten ved å beregne genomiske avlsverdier
  - Status for GS-prosjektet på NKS
  - Hvilke konsekvenser vil innføring av genomisk seleksjon som avlstiltak få for ringene/ringmedlemmene?
- ❑ Nye egenskaper i avlsarbeidet vårt
- ❑ Ringenes halvtime

- ❑ Om klimagassutslipp i småfeholdet og NSG planlagte satsing på området

Målsetting for avlsarbeidet på sau i NSG

Hovedmål:

Avlsarbeidet på sau skal bidra til å styrke økonomien i saueholdet

Delmål:

- ❑ Størst mulig avlsframgang innenfor rammene av bærekraftig utvikling og god dyrevelferd
- ❑ Framgang for egenskaper i avlsarbeidet som:
  - Gir produkter som forbrukerne etterspør
  - Bidrar til redusert arbeidsforbruk i produksjonen, spesielt i lamminga
  - Styrker bruken av beite og andre norske fôrressurser
  - Sikrer god dyrevelferd
- ❑ Effektiv spredning av avlsframgangen fra avlsbesetningene til bruksbesetningene
- ❑ Et avlsarbeid som ivaretar interessene til NSG sine medlemmer, både bruksbesetningene ("de mange") og avlsbesetningene (væreringsmedlemmene)

Avlstiltak væreringene

- Samvirkeavl
  - Felles Sauekontroll
  - Avlspopulasjoner
    - **NKS**: 80 000 - 834 ringmedlemmer → Kjempestor
    - **Spæl**: 11 000 søyer – 155 ringmedlemmer → Stor
    - Sjeviot: 1 700 søyer – 45 ringmedlemmer → Middels
    - Pelssau: 1 600 søyer – 21 avlsbesetninger → Middels
  - Felles avlsmål (O-indeksen sentral)
  - Stor dugnadsinnsats
- NKS: Verdens mest effektive avlsarbeid?
  - Kan vi bli enda mer effektive?
    - Gentesting / Genomisk seleksjon
- Avlsmålene – ikke så avanserte
  - Fra slakteriet: Slaktevekt, kjøtt, fett og ull (bra!)
  - Fra ringmedlemmene: Egenskaper som er enkle å registrere

Gentesting

- hvordan foregår det praktiske arbeidet?

- Bestille øremerke for prøvetaking (GS-merke)
  - Bestilling går til BioBank - automatisert via web
    - Væringens bestiller for kårede lam i ringarbeidet
    - Væringensmedlemmet som skal delta i «Prøvetaking av søyer», bestiller selv
- BioBank sender ut til den som har bestilt
  - GS-merker
  - Merketang
  - Returkonvolutt med betalt porto (svarsending)
- Ringen eller ringmedlemmet tar vevsprøve fra øret og sender inn
- BioBank ekstraherer DNA og sender til AgResearch i New Zealand
- AgResearch analyserer DNA og sender resultatet til NSG
- Avlsavdelingen i NSG bearbeider analysene og rapporterer til ringen/ringmedlemmet via web

Genomisk seleksjon (GS) – 1

- Litt arvelære

- Genene våre finnes i par (2 tråder per kromosom)
  - Hvis begge genene for en egenskap er like → homozygot
  - Hvis genene er forskjellige → heterozygot
  - Egenskapen bestemmes av genparet
    - Dominant (dominerende) / recessiv (vikende)
    - Intermediær (et sted imellom)
- Et individ har fått halvparten av genene sine fra mor, og halvparten fra far
- «Tilfeldig trekning» hvilket gen i paret som går inn i sædcella/eggcella
- Én egenskap (bestemt av mange gener)
  - De fleste avkom er gjennomsnittlig heldige, og havner rundt gjennomsnittet av far og mor
  - Noen er heldige, og får det beste fra foreldrene
  - Noen er uheldige, og arver foreldrenes dårligste egenskaper

Eksempel fra sau.
Hovedregelen for farge:
Kvit: Dominant
Farge: Recessiv

Dyr med «Kvit» i dobbel dose er kvite.

Dyr med «Kvit» og «Farge», er kvite.

Dyr med «Farge» i dobbel dose er brune eller svarte.

Genomisk seleksjon (GS) – 2

- Sikkerhet på en beregnet avlsverdi

Sikkerhet:
0,0 = «ren tipping»
1,0 = «spikret på veggen»

- Forventningen til avlsverdien (indeksen) for et nyfødt dyr er gjennomsnittet av avlsverdien til far og mor
  - Dagens tradisjonelle BLUP avlsverdier
- Vi ønsker sikre avlsverdier som forandrer seg lite etter hvert som dyret blir eldre og får avkom
- Unge dyr har aldri noen sikker avlsverdi
- Sikre avlsverdier får vi først når et hanndyr er avkomsgransket med mange avkom
  - Lam til slakt
  - Døtre i produksjon
- En gentest kan fortelle oss om det nyfødte dyret har vært heldig eller uheldig i «trekningen» av gener fra foreldrene
  - Dermed øker sikkerheten på avlsverdien for unge dyr
  - Genomiske BLUP avlsverdier

Værens sikkerhet på avlsverdien for en tenkt søyeegenskap med arvegrad 0,1

Værens alder	Antall døtre med obs.	Sikkerhet - Dagens	Sikkerhet - Genomisk	Økning i sikkerhet
0,5 år	0	0,30	0,45	+ 50 %
1,5 år	0	0,33	0,48	+ 45 %
2,5 år	10	0,45	0,57	+ 27 %

Dette er et tenkt eksempel, og verdiene må ikke tas som en sannhet!

Hvilket bidrag genominformasjonen gir til sikkerheten for den beregnede avlsverdien, vet vi ikke før vi har fått laget en god referansepopulasjon.

Formelen for avlsmessig framgang per år

$$G = A * \frac{(R * I)}{L}$$

G : Avlsframgangen per år

A : Den arvelige variasjonen

R : Sikkerheten i utvalget

(korrelasjonen mellom beregnet og sann avlsverdi)

I : Styrken i utvalget (seleksjonsintensiteten)

L : Generasjonsintervallet

Genomisk seleksjon (GS) – 3

- Størst betydning for egenskaper som:

- ❑ Registreres på døde dyr (eks. slakteklasse)
- ❑ Registreres bare på det hunndyret (eks. mastitt)
- ❑ Registreres seint i dyrets liv (eks. holdbarhet)
- ❑ Er kostbart å måle (eks. mørhet i kjøtt)
- ❑ Er vanskelig å måle (eks. klimagassutslipp)

Genomisk seleksjon (GS) – 4

- Referansepopulasjonen

- Forteller oss sammenhengen mellom
  - Fenotypen (*per egenskap*), OG
    - Fenotype = Dyret slik det framstår/presterer
  - Genotypen
    - Genprofilen fra minst 10.000 punkter (SNP-er) på genomet
    - Flere SNP-er gir mer informasjon, men gir også økte testkostnader
- Vi trenger minst 10.000 dyr
- Nært i tid (1-2 generasjoner bak årets lam)
- Må stadig vedlikeholdes

Genomisk seleksjon (GS) – 5

- Morgendagens avlsbesetninger

- Registrererer «alt»

- Gentester
  - Alle søyene som kommer i produksjon
    - Referansepopulasjon
  - En stor andel av værlinna
    - Best mulig prøveværer
    - Kårede lam for salg

GS-prosjektet på sau (NKS)

- 2017-2020
- 15 mill. totalt
  - 7,5 mill. kr i støtte
- Referansepopulasjon
  - 9.000 informative dyr
- Genomisk forbedrede avlsverdier i 2020 (G-Blup)

- «Bonus» for alle prøveværene (NKS; spæl; sjeviot; pels) og seminværene (alle raser)
  - Mutasjonene
  - Farskapstest

Mens vi venter....

- Hvor mye øker sikkerheten på avlsverdiene for søyegenskapene?
- **Hvordan organiserer vi avlsarbeidet framover?**
  - Størst mulig avlsframgang i toppen av avlspyramiden
    - **Semin**
    - **Registreringer !!!!!**
    - **Omfattende gentesting**
  - Spredning til bruksbesetningene
- **Hvordan finansierer vi GS i avlsarbeidet fra 2021?**

Oppsummering

- Genomisk seleksjon er et avlstiltak som vil øke den avlsmessige framgangen per år, spesielt for søyeegenskapene
- Genomisk seleksjon vil bli et stort framsteg for saueavlen
  - 1960-tallet: Væringene og avkomsgransking
  - 1991: BLUP avlsverdier
  - 2020: Genomiske avlsverdier
- Registreringer vil være like nødvendig som før
- Gentestingen må konsentreres til besetninger/ringer som registrerer egenskapene vi er interessert i

- Genomisk seleksjon er en kostnad som gir god avkastning
FOR SAUENÆRINGA
- Gevinsten oppstår hos den enkelte saueholder
  - Væringene → Bruksbesetningene
- Kostnaden havner i NSG sitt avlsregnskap
- Finansieringen er en stor utfordring

Nye egenskaper i avlsarbeidet på NKS og spæl

O-indeksen: NKS

- dagens egenskaper

NKS	2016	2017		2018	
		Vekt	Opti- mum	Vekt	Opti- mum
Fødselsvekt (direkte) ¹⁾		5 %	100	5 %	100
Slaktevekt (direkte)	24 %	20 %		20 %	
Slakteklasse	18 %	16 %		16 %	
Fettgruppe	11 %	10 %		10 %	
Fødselsvekt_morsevne ¹⁾		2 %	110	2 %	110
Vårvekt_morsevne	15 %	14 %		14 %	
Slaktevekt_morsevne	24 %	22 %		22 %	
Lammetall ¹⁾	3 %	6 %	110	6 %	110
Ullvekt	3 %	3 %		3 %	
Ullklasse	2 %	2 %		2 %	
Sum	100 %	100 %		100 %	

**Spene-
størrelse?**

1) Optimumsegenskap fra 2017.

O-indeksen: Spæl

- dagens egenskaper

Spælsau	2016	2017		2018	
		Vekt	Opti- mum	Vekt	Opti- mum
Fødselsvekt (direkte) ¹⁾		5 %	100	5 %	100
Slaktevekt (direkte)	18 %	15 %		15 %	
Slakteklasse	20 %	19 %		19 %	
Fettgruppe	7 %	8 %		8 %	
Fødselsvekt_morsevne ¹⁾		5 %	110	5 %	110
Vårvekt_morsevne	21 %	19 %		19 %	
Slaktevekt_morsevne	14 %	12 %		12 %	
Lammetall ¹⁾	12 %	9 %	120	9 %	120
Ullvekt	3 %	2 %		2 %	
Ullklasse	5 %	6 %		6 %	
Sum	100 %	100 %		100 %	

**Spene-
størrelse?**

¹⁾ Optimumsegenskap fra 2017.

Nye egenskaper framover

- Lettstelt sau i lamminga
  - Spenestørrelse (registreres nå)
  - Speneplassing og jurform
  - Livskraftig lam (opp på beina og rett på spenen)
- Dødelighet av lam (rundt fødsel)
  - Dødelighet som egenskap
  - Fødselsvekta (indirekte)
- Voksenvekta
  - Avl for tilvekst gir tyngre søyer
    - Økt vedlikeholdsfor og andre kostnader
- Helse og holdbarhet (Det europeiske prosjektet SUSHEP)
  - Mastitt (viktig i seg selv og indirekte for holdbarhet)
  - Holdbarhet

Andre viktige egenskaper for framtida?

□ Spisekvalitet

- Intramuskulært fett
- Mørhet
- Smak (og usmak)

□ Klimagassutslipp

- EU-prosjektet SMARTER: Målestyr for å måle klimagassutslipp på enkeltdyr (PAC)
  - Beregne genetiske forskjeller mellom dyr innen rase
  - Måle forskjeller mellom raser, driftsopplegg, fôrmidler osv?

Klimagasser fra småfeholdet (og bærekraftig utvikling)

Viktig tema i NSG og fylkeslaga

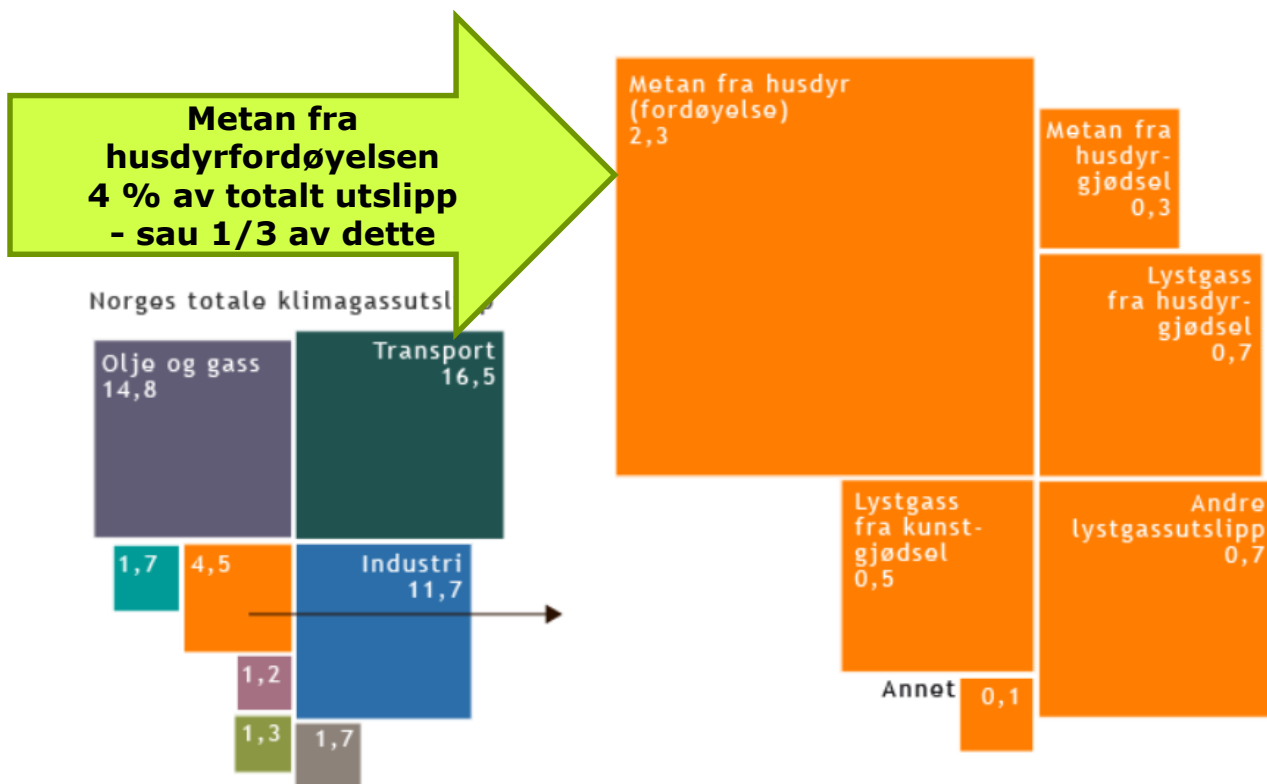
Til orientering
– ikke til diskusjon i dette møtet

Klimagassutslipp fra jordbruket

Miljødirektoratet - www.miljostatus.no

Utslipp av klimagasser fra jordbruk i 2016

Utslipp til luft (millioner tonn CO₂-ekvivalenter)

«Jordbruk er en viktig kilde til klimagass-utslipp i Norge. I 2016 utgjorde utslippene fra jordbruket litt mer enn åtte prosent av de totale klimagass-utslippene»

**Utslipp fra jordbruk 2016:
4,5 millioner tonn CO₂**

**Derav metan fra husdyr:
2,3 millioner tonn CO₂**

Klimagassutslippet fra landbruket skal ned

- Regjeringens rammer for en frivillig avtale om kutt

- Utgangspunktet for forhandlingene er at **klimagassutslippene skal reduseres med 5 mill. tonn CO2-ekvivalenter til sammen i perioden 2021 – 2030** i forhold til et omforent beregningsgrunnlag. Avtalen skal ta høyde for ny kunnskap som kommer fram underveis.
  - **Total reduksjon i 10-årsperioden: Ca 10 %**
- **Jordbrukets bidrag til kutt i andre sektorer som transport, bygg og arealsektoren (unntatt skog) skal inngå i reduksjonsmålet. Jordbruket skal ha stor fleksibilitet knyttet til hvilke tiltak som gjennomføres.**
- Det skal vurderes om CO2-avgift på utslipp av klimagasser fra jordbruket kan være et virkemiddel for å redusere sektorens samlede utslipp. Kompenserende tiltak for sektoren skal i så fall også vurderes.
- Begge parter (staten og jordbruket) skal gjennom sine virkemidler legge til rette for at utslippene i jordbruket reduseres.
- **Avtalen må være på plass senest innen utgangen av første kvartal 2019.**

NSG må øke kompetansen

- ❑ Jordbruket har fått et høyt krav om reduksjon i klimagassutslipp, og det vil bli svært krevende å gjennomføre det (ref. Bondelaget og Småbrukarlaget)
- ❑ Småfeholdet slipper ikke unna kravene
- ❑ Skal vi kunne påvirke må vi øke kompetansen om klimagassutslipp
  - Hvor store kutt må småfeholdet ta?
  - Hvilke tiltakene skal brukes for å redusere utslippet?

Tiltak for økt kompetanse om klima

- styrevedtak oktober 2018

---

1. Ansette «Rådgiver klima» i 100% stilling – 3 årig prosjekt
  - Høye kompetansekrav til personen, blant annet om drøvtyggerfysiologi (minst mastergradsnivå)
2. Gjennomføre NSGs del av EU-prosjektet «SMARTER»
  - Start 1. november 2018 – 3 år
  - Metanutslipp måles med PAC-utstyr (bilhenger med 10 «klimakammer»)
  - Oppgave: Er det arvelig variasjon i metanutslipp? Kan reduksjon i metanutslipp tas inn i avlsarbeidet?
  - Bevilgning fra EU: 1,5 mill kr.
3. Delta aktivt i NMBU-prosjektet «Klimakalkulator for sau»
  - Prosjekt 2019-2021. Svar på søknaden i januar 2019
  - NSG vil bidra med 150 arbeidstimer over 3 år
4. Formalisere samarbeid med NIBIO, Norsk Landbruksrådgiving, Senter for husdyrforsøk/NMBU og andre, gjerne om forskningsprosjekter
5. Delta aktivt i landbrukets klimaselskap «Klimasmart landbruk»